

Om Museenes og amatørgeologens rolle

Av Roy Starkey

Vi har oversatt Roy Starkeys foredrag fra Mineralogi og Museums-konferansen i London. Starkey tar naturlig nok utgangspunkt i britiske forhold. Hans problemstillinger og konklusjoner har imidlertid gyldighet andre steder også, ikke minst i Norden.

Vi vet det arbeides godt på dette feltet gjennom venneforeninger m.m. Men mye er ennå ugjort og uprøvd.

Kanskje Starkeys kronikk kan gi et nytt støt framover for arbeidet på dette viktige feltet.

Innledning

Forholdet mellom amatørgeologen og den profesjonelle geologen er av avgjørende betydning for geologiens framtidige utvikling. Samvirkningen dem imellom utvikles ofte best der museer – både lokale og nasjonale – legger kontaktmulighetene til rette for dem.

Kommunikasjon mellom profesjonelle geologkretser og amatører foregår på forskjellige nivåer og gjennom forskjellige medier. Utstillingspolitikk, publikasjoner, tilgjengelighet av referansemateriell og opplæring via forelesninger og demonstrasjoner, er alle faktorer som gir næring til det spesielle forholdet mellom amatør og profesjonell.

Når en skal vurdere hvor vellykket et museum er, legges det stor vekt på besøkstallet. Men når det gjelder amatørgeologer, bør andre kriterier brukes. De utgjør nemlig en meget liten prosent av museumsbrukerne. Likevel er de den klart nyttigste gruppa for konservatoren eller forskeren med tanke på potensielt samarbeid til gjensidig nytte.

Drøftingene nedenfor bygger på situasjonen i Storbritannia. Problemstillingene og forslagene kan, men må ikke nødvendigvis, ha gyldighet også for andre områder.

Hvem er «amatørene»?

«Amatør» defineres ofte som: «En som elsker, er glad i eller har sans for noe» og

«En som dyrker noe som en fritidsbeskjeftigelse». Det er viktig å merke seg at «amatør» ikke nødvendigvis betyr «uprofesjonell» eller «med svakheter». Amatørgeologen spenner fra den mest tilfeldige iakttaker, via «strandsteinsamleren» og den systematiske samleren til profesjonelt kvalifiserte personer med utdanning i geovitenskaper eller andre vitenskaper, som kan tilføre mineralogistudiene andre ferdigheter. Dette spekteret av ferdigheter og interesser må rådspørres når en skal vurdere hvordan amatørernes ressurser best kan nyttiggjøres. Formelle kvalifikasjoner (ikke nødvendigvis i mineralogi/geologi, men kanskje i kjemi eller fysikk) må settes opp mot amatørens felterfaring og annen praktisk innsikt.

I Storbritannia finnes det sannsynligvis et sted mellom noen hundre og noen tusen amatørgeologer. Relativt få av dem har formell vitenskaplige opplæring, og enda færre har innsikt i hvordan vitenskaplige kretser er organisert og ter seg. Denne mangelen på kunnskaper utgjør et hinder for kommunikasjon.

Fra denne siste gruppen av amatører, har et lite antall knyttet bånd med akademiske institusjoner, museer og forskere og dermed skaffet seg adgang til referansemateriell, litteratur og analysetjenester. Det er også relativt få amatører som gjør utstrakt bruk av de nasjonale bibliotekene.

Det finnes et nettverk av klubber og foreninger. Men forbindelsen mellom slike grupper er generelt svak, og aktivitetene er vanligvis konsentrert rundt ganske smale interesseområder.

Svakhet og styrke

Det lar seg gjøre å definere en del både svake og sterke sider blandt amatørerne. Her følger en oppsummering av dem. Svakheter

1. Amatøren/samleren holder gjerne funn og funnsteder hemmelig.

2. Noen avholder seg fra å publisere data, både på grunn av «hemmeligholding» av typen som er nevnt over og strenge formalkrav til skriving og redigering av manuskripter.

3. Fortsatt har «åh, så flotte farger»-mentaliteten stor utbredelse. Mange samlere og interesserte ser utelukkende for estetisk tiltrekkende materiale.

4. Mye av det materiale nasjonale museer får til analyse, er sannsynligvis av liten interesse for museene sjøl. Tida det tar å behandle disse henvendelsene, og økonomien det krever, gjør at belastningen på museenes ressurser blir betydelig.

5. I noen tilfeller er påståtte bestemmelser opplagt mistenkelige. Og enda viktigere: Noen kan være sannsynlige, men likevel unøyaktige. Når noe først er publisert med feil, er det meget vanskelig å «desinfisere systemet» igjen.

6. Mange amatører forstår ikke når de har funnet noe som er sjeldent eller av vitenskaplig betydning.

7. Mye av det som samles tas dårlig vare på og blir utilgjengelig fordi de profesjonelle ikke kjenner til det.

Styrke

1. Amatørene tilbringer enormt med tid på å observere mineraler ute i marka og er sterkt motiverte for å finne noe som er nytt eller forskjellig, sjeldent eller interessant, større eller bedre enn før.

2. Denne målbevisstheten følges opp hjemme, der det normalt brukes enda mer tid på studier av innsamlet materiale.

3. Amatører kjenner/får nesten uten unntak bedre kjennskap til sine egne områder enn noen annen. De har også anledning til å bygge opp et godt forhold til grunneiere og lokalbefolkning.

4. Erfarne amatører forstår at et funn de ikke klarer å bestemme, kan være et viktig funn. Dette forholdet er kanskje det mest relevante for våre drøftinger og understreker behovet for nøyaktig registrering av opplysninger om funnstedet. Det er alltid mulig å bestemme isolerte funn. Men hvis opplysninger om lokalitetene går tapt, er det vanskelig å finne dem igjen.

6. Mye vitenskapelig verdifullt materiale finnes utvilsomt i amatørsamlinger og er ukjente for forskere.

7. Amatører vil, nesten uten unntak, gjerne ha bedre kontakt med museer, universitet, forskere osv.

Kritikk av museumssystemet

Museumsutstillinger står ofte uendret i årevis på grunn av økonomiske og plassmessige begrensninger. Det kan føre til at en institusjon får ry som et lagerhus istedenfor en dynamisk virksom ressurs som er til for å brukes. Når elementer i utstillingene forandres jevnlig, tiltrekkes nye besøkende, og de gamle oppmuntres til å komme tilbake.

Vanligvis er bare en mindre prosent av materialet utstilt eller tilgjengelig for publikum. Konservatoren må vurdere hva som kan behandles trygt slik at både museet og den besøkende får maksimal nytte av materialet. Det er liten mening i å ha størsteparten av samlinga trygt lagret, men aldri sett på.

Midler brukes ofte på større prosjekter. Det kan, kommersielt sett, være sunn tenking fordi det får flere gjennom inngangsporten. Men det er likevel viktig å sette av tilstrekkelig med midler til skikkelig styring av utstillingene og basistjenestene.

Hva vil den besøkende ha?

Akkurat som industri- eller forretningsforetak, kan også museer analysere brukers behov. Hvis vi først ser på utstil-

lingspolitikken, peker flere anbefalinger seg ut:

Utstillinger

1. Sørg for en blanding av permanente og skiftende utstillinger.

2. Lage en utstilling med «Nye funn», «Nyervervelser» eller «Nytt materiale». Sørg for at denne fornyes regelmessig. Amatørgeologer og samlere setter ekstra pris på å bli orientert om nyheter og hva gitte lokaliteter byr på i øyeblikket.

3. Regions- eller distriktsutstillinger er ofte verdifulle referanseklider for entusiastene, og lokale museer har særlige forutsetninger for å sørge for dette.

4. Det er av avgjørende betydning at det legges vekt på belysning og presentasjon. Viktig å passe på er uønskete reflekser og – der det er tillatt – legge det til rett for fotomuligheter for den besøkende.

Tilgjengelighet

La oss så se på adgangen til museene. Her stiller amatørgeologer/samlere andre krav enn publikum generelt. Det burde ikke være vanskelig å skreddersy opplegg for de førstnevnte.

1. Adgang til å komme «bak scenen» verdsettes høyt av amatører. Vi må erkjenne at dette kan reise et potensielt sikkerhetsproblem. Men fordelene med å slippe amatørerne til, oppveier ulempe. Kontrollordninger, der f.eks. foreninger får ansvar er en mulighet. Ellers kan adgangstillatelse, og evt. andre privilegier, bygge på personlig kjennskap eller anbefaling. Stikkordet her er tillit.

2. «Åpen dag» er populært i Storbritannia. Besøkende vises rundt i laboratorier og verksteder, og det arrangeres spesialutstillinger eller demonstrasjoner. Både Britisk Museums naturhistoriske avdeling og Geologisk Undersøkelse i Keyworth har gjennomført meget vellykte opplegg med tusenvis av besøkende de siste åra.

Samspill

Et av de potensielt nyttigste utviklingsområdene er kontakt med gjensidig

påvirkning og aktivitet. Dette samspillet kan ha flere former:

1. Praktiske workshops og seminarer.

2. Trykksaker for å anspore og tiltrekke nybegynnere. F.eks. en geologisk feltguide for en lokalitet.

3. Forelesninger eller foredrag i forbindelse med samlinger, løpende forskning, etc.

4. Oppslagsverk og litteratur lett tilgjengelig for individuell bruk.

5. Analysetjeneste. Dette med å bestemme prøver har flere sider. Som nevnt, er det ressurskrevende. Men kanskje en kunne praktisere et silingssystem slik at bare «nyttig» materiale ble analysert.

Problemer

Kommunikasjon mellom amatør og profesjonell må oppmuntres og forbedres. Nasjonale samlinger må bli lettere tilgjengelige, sjøl om vi innser at dette kan by på vanskeligheter.

Mange amatører kan ikke besøke museer mandag til fredag, og i helgene er ekspertene sjelden til stede. Dette er i mange tilfeller et effektivt hinder for utveksling av ideer og opplysninger. Hvis en løste dette problemet, kunne utbyttet bli stort for begge parter.

Ansvarlig holdning til informasjon om funnsteder og samlepraksis er en vesentlig forutsetning for større åpenhet og gjensidig utveksling av data.

Noen nøkkelforslag

1. Det må vurderes om en skal hente inn hjelp fra kunnskapsrike amatører, særlig på lokalmuseumsnivå.

2. Det må organiseres et system for kontakt mellom amatør og museum slik at en kan ta felles aksjon når f.eks. tipphauger fjernes (slik det skjedde i Wheal Gorland og Cornwall), lokaliteter bebygges og brudd fylles igjen. Dette systemet kunne også sende ut melding når midlertidige funnsteder er åpnet. På den måten ville en kunne redde maksimalt med materiale før forekomsten blir utilgjengelig igjen.

3. Tilby begrenset utstillingsplass til

klubber eller enkeltpersoner for skiftende utstillinger. Noen eksempler er nye funn, temautstillinger og funn fra en lokalitet. Talentene er der – så hvorfor ikke bruke dem?

4. Lag og gjør kjent en framgangsmåte for overføring av samlinger eller enkeltstuffer ved arv. Hvordan skjer en testamenterisk overføring? Hva slags materiale er av interesse? Kanskje kan det lages en katalog som spesifiserer hva slags materiale som er av interesse for hvilke institusjoner og hvordan det kan sendes.

Konklusjon

Alt som er drøftet ovenfor, burde oppmuntre til utvikling av nærmere og mer aktiv forbindelse mellom amatører og den profesjonelle. En direkte og merkbar virkning burde bli at større mengder materiale overlates til nasjonale samlinger for trygg oppbevaring. Amatørene kan hjelpe de profesjonelle på museene og ønsker å bli brukt. Hils dem velkommen!

STENSLIPING

Stikk innom oss og se vårt
store utvalg til rimelige priser.

- Slipeutstyr
- Råsten
- Innfatninger
- Mineraler
- Stensmykker
- Presangartikler
- Cabochoner i norsk sten og mye mer

GEO-HOBBY^{AS}

Trondheimsvn. 6, Oslo 5.
Tlf. (02) 37 67 88

Åpent: 10.00 – 16.00 (13.00)
Mandag stengt.

NORSK STEINSENTER

STRANDGATEN - 4950 RISØR
TLF.: (041) 50 096

DETALJ
OG
EN GROS

